

КОРПОРАТИВНИЙ КОНФЛІКТ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА РИНКОВИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН

© 2014 БРАНОВИЦЬКИЙ В. В.

УДК 330.342:338.22

Брановицький В. В. Корпоративний конфлікт як невід'ємна складова ринкових взаємовідносин

Метою даної публікації є вивчення й узагальнення теоретичних і практичних аспектів розвитку корпоративного конфлікту. Автор виходить з того, що саме взаємозв'язок між суб'єктами, що виникає на основі корпоративного конфлікту, приводить до перерозподілу власності, що може відбуватися із застосуванням як ринкових, так і неринкових (антагоністичний характер) механізмів. Цей взаємозв'язок передбачає взаємну залежність і стратегічну важливість впливу на корпоративну форму управління. У статті також розглянуто основні групи учасників конфлікту, вектори інтересу, процес розвитку поглинання, в основі якого лежить корпоративний конфлікт. Зокрема, особливу увагу зосереджено на інституціональній проблематиці розвитку корпоративної форми управління в Україні. Досліджено вплив корпоративної форми управління на гуманізацію суспільства. Детально розглянуто корпоративний конфлікт антагоністичного характеру, що стає основою для рейдерства, гринмейла, силового підприємництва. Зроблено рекомендації відносно формування неформальної інституції, здатної врегульовувати конфлікти на початковому етапі. Узагальнено ряд тенденцій, характерних для ринку перерозподілу власності, де має місце корпоративний конфлікт в Україні.

Ключові слова: корпоративний конфлікт, конфлікт інтересів, перерозподіл власності, право власності, рента, контроль.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 10.

Брановицький Віктор Володимирович – аспірант, кафедра політичної економії, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)

E-mail: branovitskiy_viktor@ukr.net

УДК 330.342:338.22

UDC 330.342:338.22

Брановицький В. В. Корпоративний конфлікт як неотъемлемая составляющая рыночных взаимоотношений

Целью данной публикации является изучение и обобщение теоретических и практических аспектов развития корпоративного конфликта. Автор исходит из того, что именно взаимосвязь между субъектами, возникающая на основе корпоративного конфликта, приводит к перераспределению собственности. Перераспределение может происходить с использованием как рыночных, так и нерыночных (антагонистический характер) механизмов. Эта взаимосвязь предполагает взаимную зависимость и стратегическую важность влияния на корпоративную форму управления. В статье также рассмотрены основные группы участников конфликта, векторы интереса, процесс развития поглощения, в основе которого лежит корпоративный конфликт. В частности, особое внимание уделяется институциональной проблематике развития корпоративной формы управления в Украине. Исследовано влияние корпоративной формы управления на гуманизацию общества. Подробно рассмотрены корпоративные конфликты антагонистического характера, которые становятся основой для рейдерства, гринмейла, силового предпринимательства. Сделаны рекомендации относительно формирования неформальной институции, способной урегулировать конфликты на начальном этапе. Обобщён ряд тенденций, характерных для рынка перераспределения собственности, где имеет место корпоративный конфликт в Украине.

Ключевые слова: корпоративный конфликт, конфликт интересов, перераспределение собственности, право собственности, рента, контроль.
Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Библ.:** 10.

Брановицький Віктор Владимирович – аспірант, кафедра політичної економії, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)

E-mail: branovitskiy_viktor@ukr.net

Branovitskiy V. V. Corporate Conflict as an Integral Part of Market Relations

The purpose of this work is to study and synthesize the theoretical and practical aspects of corporate conflict. The author comes from the fact that it is the relationship between parties that emerges on the basis of a corporate conflict leads to a redistribution of property. Redistribution can occur with the use of both market and non-market (antagonistic) mechanisms. This relationship implies mutual dependence and the strategic importance of the influence of the corporate form of governance. The article also describes the main groups involved in the conflict, the vectors of interest, and the development process of absorption, which is based on corporate conflict. In particular, special attention is paid to issues of institutional development of the corporate form of government in Ukraine. The influence of the corporate form of control on the humanization of society was studied. The corporate conflicts antagonistic nature was examined, which becomes the basis for the raiders, greenmail, and violent entrepreneurship. Recommendations were made on the formation of informal institutions that can resolve conflicts at an early stage. A number of trends specific to the market of property redistribution were generalized, where a corporate conflict in Ukraine exists.

Key words: corporate conflict, conflict of interest, the redistribution of property, the right to property, the rent control.

Pic.: 3. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 10.

Branovitskiy Viktor V. – Postgraduate Student, Department of Political Economy, Kyiv National Economic University named after. V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)

E-mail: branovitskiy_viktor@ukr.net

Структурним елементом механізму перерозподілу власності є корпоративний конфлікт. У цей процес задіяні абсолютно усі власники капіталу. У процесі створення та вирішення конфлікту залучені органи державної влади та управління: суди, прокуратура, виконавча служба, міліція (хоча в багатьох випадках це не входить в їх компетенцію) і приватні охорони компаній, юридичні консультанти та інші. Практично кожен день у засобах масової інформації ми чуємо про акціонерні війни, агресивне поглинання, збір акціонерів, оскарження результатів зборів. А також про взаємовідносини, що виникають між різними

економічними агентами, звичайними громадянами та які пов'язані з корпоративним управлінням. Усе це породжує та показує гостроту протиріч, що виникають як у суспільстві, так і в корпоративних взаємовідносинах.

Превентивні міри сучасного законодавства України відносно захисту прав власності є досить неефективні та не дають можливість закріплюватися через значну опортуністичну поведінку суб'єктів влади. Тому проблема захисту власності як ринкової інституції є цілісною та потребує вчасного вирішення і вивчення.

Дослідженню проблематики корпоративних конфліктів присвячені праці Н. Арабової, Д. Баюри, С. Васильчака, М. Грачової, М. Іоргачової, В. Євтушевського, М. Кужелева, Л. Козера та інших. Також досить значну увагу приділяли розгляду корпоративного конфлікту і вітчизняні правники, такі як О. Вінник, А. Смітюх та інші. Проблему порушення прав акціонерів і корпоративного конфлікту, що виникає в цих межах, активно почали висвітлювати після праці зарубіжних науковців Berle A., Means G.

Метою статті є дослідження корпоративного конфлікту як ринкової складової перерозподілу власності у взаємовідносинах суб'єктів господарювання.

Макроекономічна нестабільність сприяє виникненню корпоративних конфліктів різного роду під тиском загострення протиріч, що можуть бути непомітні в звичайних умовах. Корпоративні конфлікти формуються відповідно до інституційного середовища і неформальних інституцій, що домінують у країні, а також структури власності і форм контролю, що сформовані серед суб'єктів господарювання.

Корпоративний конфлікт є однією з передумов перерозподілу власності. З нього починається перша стадія перехвату контролю над об'єктом власності. Влучно підмічено, що «вплив конфлікту на його учасників і соціальне оточення має подвійний, суперечливий характер» [1, с. 261]. У загальному розумінні «конфлікт – це зіткнення протилежних інтересів, думок, поглядів; серйозні розбіжності; гостра суперечка» [2, с. 274].

Потрібно зазначити, що корпоративний конфлікт – це невід'ємна складова ринкової економіки та взаємовідносин суб'єктів. Незалежно від стану та розвитку інституційного середовища корпоративні конфлікти відбуваються в усіх країнах з ринковою економікою. Світовий досвід прав власності свідчить, що завжди існували шляхи, механізми перерозподілу власності, і не завжди вони були гуманними (рис. 1).

Відомий конфліктолог А. Козер пропонував розуміти під конфліктом «боротьбу за цінності та претензії на

певний соціальний статус, владу і недоступні для всіх матеріальні блага; боротьбу, в якій цілями, що перебувають у конфлікті сторін, є нейтралізація, нанесення збитку або знищення суперника» [3].

Також А. Козер зауважував, що «необхідно відрізнити конфлікт і вороже, чи антагоністичне, ставлення» [3, с. 59], правда, не завжди можна виокремити конфлікт від ворожих дій, націлених на перерозподіл власності, як таких.

Вважається, що «об'єктом корпоративного конфлікту є права власності на акції компанії та права, які дають цю цінні папери (участь в управлінні, участь в розподілі прибутку компанії тощо)» [4, с. 172].

Дослідження вітчизняного ринку власності показує високу концентрацію її в одного власника. Відтак, інституційне середовище можна охарактеризувати як нерозвинуте та неспроможне захистити міноритарних власників. Зворотній зв'язок підтверджує, що контролюючим власникам у особі великого національного капіталу є невідгідним прийняття відповідного законодавчого поля, націленого на захист усіх власників капіталу, у т. ч. і дрібних (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість звернень громадян щодо порушення їхніх прав як акціонерів, 2004 – 2012 рр.

Період	2004 – 2007	2008	2009	2010	2011	2012
Кількість звернень	30 709	6 315	3 509	3 733	4 339	2 483

Джерело: [5].

Сам Закон України «Про акціонерні товариства», що повинен був захистити права власників незалежно від розміру частки в капіталі, був прийнятий лише в 2008 р., до цього його впродовж восьми років сім разів було відхилено українськими парламентарями. Це були різноманітні варіанти законопроекту, де в основі лежав розроблений ще восени 1998 р.і закон «Про акціонерні товариства», підготовлений професорами Б. Блеком і Г. Тарасавою.

Рис. 1. Шляхи перерозподілу власності, в основі якого є риси корпоративного конфлікту

Джерело: складено автором.

Правники прокоментували прийнятий Закон України «Про акціонерні товариства» таким чином: «Підлаштування проекту під інтереси певних груп у пошуках політичних та економічних компромісів порушили структуру моделі та зв'язок між її елементами... Більшість механізмів самозастосовної моделі, покликаних спрямувати конфлікт інтересів між різними групами учасників корпоративних відносин у площину прозорості, взаємного контролю та вдосконалення практики корпоративного управління, не витримали численних редагувань» [6].

Однак у небажанні розвивати відносини власності є певне пояснення: значне роздрібнення власності, у несприятливому для захисту своїх прав інституційному середовищі, може призвести до втрати контролю власником чи значних матеріальних збитків. Наприклад, стати об'єктом рейдерського захоплення чи агресивного поглинання шляхом скупки акцій чи шантажу, що ширше відоме, як грінмейлство, або силового підприємництва. В усіх випадках має місце корпоративний конфлікт.

Під грінмейлом, як правило, розуміється «корпоративний шантаж, який полягає у начебто законній діяльності міноритарного акціонера ... направлений на спонукання менеджменту або мажоритарних акціонерів товариства придбати акції у цього міноритарного акціонера за ціною, яка багаторазово перевищує їхню ринкову вартість, або отримання відступних у грошовій або іншій формі» [7].

Таким чином, створюючи корпоративний конфлікт грінмейл і рейдер мають різні цілі, а саме: метою грінмейла є спонукання особи, щодо якої спрямовані недружні дії, до сплати винагороди за припинення недружніх дій з боку грінмейлера, тоді як метою рейдерства є набуття певною особою прав на майно або контролю над суб'єктом господарювання без згоди власника або особи, яка здійснює такий контроль [8, с. 22].

У свою чергу, силове підприємство зазвичай пов'язане з отриманням контролю над об'єктом власності, засобами виробництва чи грошовими потоками без можливого переходу у власність економічних агентів.

Відтак, основними схожими рисами як ринкових механізмів перерозподілу власності, так і неринкових, є отримання через процес привласнення/відчуження різних об'єктів власності чи отримання контролю, джерел управлінської ренти/квасиренти. Привласнення ренти є головною умовою реалізації відносин власності будь-якою

форми управління. Тобто, розвиток рентиорієнтованих технологій з привласнення управлінської ренти/квасиренти, через рамки привласнення відчужуючи і не відчужуючи об'єктів власності, постійно еволюціонує (табл. 2).

Поетапне вдосконалення правових інституцій та розвиток інституційного середовища в Україні частково стабілізували перерозподіл власності. Однак проблема експропріації (лат. *exproprio* – позбавляю власності) міноритаріїв контролюючим менеджментом чи власником залишається актуальною. У випадку практично абсолютного контролю та власності капіталу протистояти бенефіціару в захисті своїх прав міноритарії не можуть, оскільки існують суттєві транзакційні витрати, що роблять економічно не вигідною та невмотивованою подібну діяльність. Одночасно це не є запереченням подібних роду конфліктних ситуацій в розвинутих країнах.

Водночас, в умовах наявності лише декількох основних власників капіталу, високою є цінність контролю над об'єктом власності, що неминуче призводить до конфліктів. Подібного роду конфлікти супроводжуються значним суспільним розголомом з використанням усіх можливих правових (і не лише) методів протидії та захисту.

Відтак, роздрібнена чи сконцентрована структура власності є відповіддю на потенційно можливі загрози, тим самим зумовлюючи виникнення конфліктів, тому проблема міститься в самій системі взаємовідносин і буде існувати до того часу, поки буде існувати сама система.

Аналіз літератури з досліджуваної проблематики засвідчує, що існує «чотири основні групи, які можуть бути учасниками корпоративного конфлікту: мажоритарні акціонери, міноритарні акціонери, члени Ради директорів (Наглядової ради) і менеджери. Кожна з цих груп має свої відмінні від іншої групи інтереси» [4, с. 172]. Однак дана позиція є досить звуженою відносно основних учасників та їх інтересів.

Вважаємо за доцільне доповнити та розширити коло учасників конфлікту та спектр інтересів. Конфлікти можна розподілити на два основні вектори розвитку: *вертикальний*, який викликає публічність інтересів конфлікту, і *горизонтальний*, тобто приватний. У межах горизонтально-приватних конфліктів діє менеджмент та акціонери господарюючого суб'єкта. У вертикально-публічному розвитку конфлікту задіяні державні суб'єкти чи треті особи (кредитори, конкуренти, рейдери та ін.).

Таблиця 2

Порівняльна характеристика шляхів отримання ренти/квасиренти антагоністичним характером поглинання

Характеристика	Рейдерство	Грінмейл	Силове підприємство
Суб'єкти	Висококваліфіковані спеціалісти	Висококваліфіковані спеціалісти	Зазвичай, невисококваліфіковані спеціалісти
Об'єкти	Власність будь якої форми управління та розмірів	Власність будь якої форми управління та розмірів	Зазвичай, найбільш незахищені об'єкти власності
Мета	Зміна суб'єкта власності, контроль над об'єктом власності.	Реалізація портфеля акцій вище ринкової ціни або отримання матеріальної винагороди	Контроль
Механізми	Законні та протиправні дії антагоністичного характеру	Зазвичай законні дії, але з зловживання правом міноритарних акціонерів на інсайдерську інформацію	Технології силового тиску через (механізми протиправних дій)

Джерело: складено автором.

Відтак, можна розмістити учасників відповідно до їх цілей. Наприклад, рейдери та конкуренти діють у забезпечення приватних інтересів, але їх дії публічні та зазвичай носять резонансний характер. Вертикально-публічні конфлікти мають на меті захист своїх прав і відносяться до держави, кредиторів та інших зацікавлених осіб, але вони частіше стають жертвами (рис. 2).

Рис. 2. Основні учасники та інтереси корпоративного конфлікту

Джерело: складено автором.

Дослідження відносин власності в Україні відображує, що найчастіше підлягають перерозподілу об'єкти власності, щодо яких існують горизонтально-приватні конфлікти. Будь який конфлікт, що виникає всередині суб'єкта господарювання, може звернути до себе увагу інших економічних агентів і призвести до подальшого перерозподілу власності.

Процес перерозподілу власності, в основі якого лежить корпоративний конфлікт, можна розділити на декілька часових лагів і рівнів конфліктності (рис. 3). У проміжку між t_0 та t_1 економічний агент обирає ціль майбутніх дій, у цей період рівень перед конфліктною ситуацією абсолютно невідчутний. У період з t_1 до t_2 відбувається підготовка до розвитку подій згідно з обраною стратегією поглинання. З t_2 до t_3 відбувається відкритий конфлікт інтересів, про що заявляє одна зі сторін процесу поглинання, що може відбуватися як у публічній площині, так і приватній. Конфлікт інтересів стає причиною до створення корпоративного конфлікту. У цей час суб'єкту власності досить важко

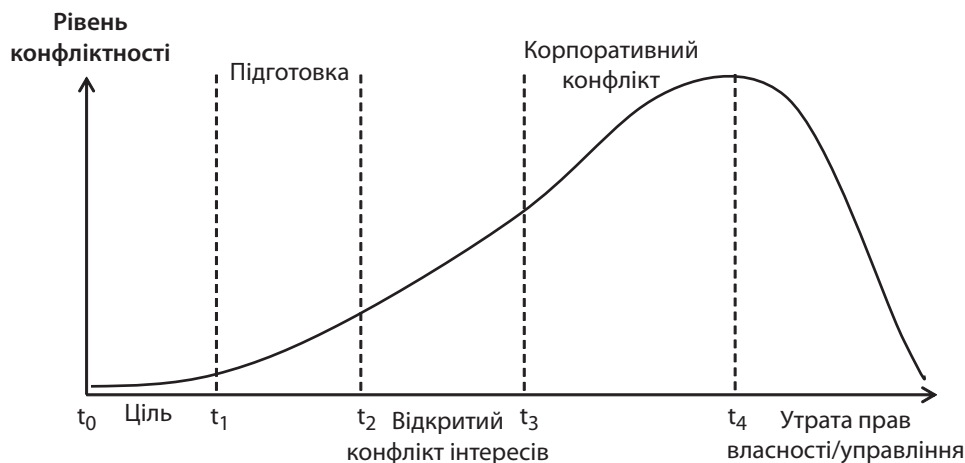
детермінувати можливі наслідки конфлікту. Період t_3 і t_4 розвивається в рамках горизонтального чи вертикального корпоративного конфлікту, учасником якого можуть бути: менеджмент, акціонери, треті особи, зацікавлені в набутті корпоративного контролю чи прав власності. Успішне завершення процесу поглинання починається з t_4 , оскільки саме в цей період відбуваються дії зміни менеджменту, відсторонення акціонерів від контролю чи повна втрата прав власності.

Слід зазначити, що система заходів попереджувачих і регулюючих конфлікти в Україні є незрозумілою. Наприклад, відсутність неформальних інституцій економіки, що здатні урегулювати конфлікт на будь-якому етапі до моменту втрати контролю за перерозподілом власності, шкодить формуванню цивілізованих ринкових відносин. Неформальні інституції можуть попередити конфліктну ситуацію при виникненні публічного інтересу та конфлікту.

В Україні одним із розповсюджених способів вирішення конфліктних ситуацій є розгляд справ у судових інстанціях, але більш прийнятним є варіант вирішення конфлікту без очікування судових рішень, що не завжди можуть бути правомірними та на користь законного власника.

Економічні агенти повинні забезпечити ефективні механізми управління спорами, щоб у разі виникнення конфліктів максимально оперативно і ефективно їх урегулювати. Наприклад, до призначення дати суду та реєстрації заяви в суд сторони конфлікту можуть зустрітися для врегулювання конфлікту. Зустріч повинна відбуватися за участі третьої сторони, яка виконала б регулюючу функцію конфлікту. Ця світова практика вже довгий час успішно працює в Канаді [10]. Використання альтернативних механізмів розв'язання спорів є актуальним завданням вдосконалення корпоративного управління в Україні. Наявність належного управління не надає жодних переваг, якщо у разі виникнення конфлікту суб'єкт не має ефективного механізму для його врегулювання.

Дефекти інституційної матриці не дають можливості повною мірою захищати права власників капіталу, навіть у випадку, коли зловживання чи неправомірні дії власників або економічних агентів очевидні. Варто зазначити, що навіть держава, що має виконувати функцію захисту, нама-

Рис. 3. Процес поглинання, в основі якого корпоративний конфлікт

Джерело: складено автором.

гається не втручатися в процеси перерозподілу власності, що мають неринковий характер. Тобто відбувається само-відсторонення держави від реалізації своїх безпосередніх обов'язків у майнових відносинах. Випадків прямого втручання держави емпіричний досвід не підтверджує, що говорить про порушення конституційних прав громадян, а саме – майнових відносин.

У контексті вищезазначеного слід додати, що українська практика засвідчує, що перерозподіл власності, де є признаки корпоративного конфлікту, відбувається внаслідок конфлікту інтересів основних власників, зміни та зловживань контрольованого менеджменту та за рахунок адміністративного впливу з боку представників органів державної влади та управління.

Наявність усіх необхідних прав на власність і законність їх привласнення не забезпечує повного захисту прав власників на ренту/квзіренту. Наша позиція збігається з думкою М. Кужелева, що сам «факт володіння власністю ще не гарантує отримання доходу і зростання добробуту всіх власників» [9, с. 33]. У таких умовах неможливо забезпечити залучення інвестиційного капіталу, сприяти вкладенню заощаджень населення та розвитку ринкової взаємовідносин.

Відтак, «корпоративні конфлікти приносять власникам і державі великий матеріальний і моральний збиток – це і зниження міжнародних рейтингів України, і скорочення обсягів зовнішніх інвестицій, і падіння обсягів виробництва, а у багатьох випадках – банкрутство підприємств» [4, с. 172].

Структура власності українських підприємств повністю підтверджує небажання крупного національного капіталу розвивати відносини власності, притаманні ринковим засадам. Постійне погодження корпоративного законодавства з лобістськими інтересами українських бізнес-груп не дає можливості затверджуватися ринковим механізмам перерозподілу власності. Водночас, сформований національний капітал, який зосередив у своїх руках основу промислової економіки України, повинен бути сам зацікавлений в розвитку цивілізований відносин власності, дотримання ділової етики та підтримання еволюційного розвитку у сфері майнових прав на шляху інтеграції в повноцінну ринкову економіку.

Корпоративна форма управління власністю, що падає у ринкових економіках, має свою особливість – вона примножує приватну власність. Тобто осіб, що є власниками капіталу, стає більше, а отже, у розподілі прибутку задіяно більше громадян. Це має значну соціальну функцію, що виконує корпорація. Таким чином, відбувається закріплення в суспільстві ліберально-ринкових відносин, що сприятливо впливає на соціально-суспільний клімат і створює передумови для зростання кількості середнього класу, що, у свою чергу, сприяє гуманізації суспільства. У конкурентному середовищі корпоративний конфлікт і протиріччя, що виникають у цьому зв'язку, є однією з форм розвитку.

Отже, деформації у відносинах власності в Україні не дають можливості розвивати інші орієнтири, окрім як економічної ефективності. Високі приватні вигоди власника можуть повністю нехтувати правами інших учасників капіталу та зобов'язань. Таким чином, залишаються поза увагою інші сфери, що можуть бути задіяні та цивілізовано розвиватися у ланцюжку «корпоративна форма власності – держава – суспільство», такі як соціально-економічні, екологічні, гуманітарні, розвиток здорового політичного середовища.

ВИСНОВКИ

Необхідно відмітити ряд тенденцій, характерних для ринку перерозподілу власності, де має місце корпоративний конфлікт:

1. Зменшення кількості корпоративних конфліктів, і що важливо, зменшення вартості активів, що залучені в перерозподіл власності на основі корпоративного конфлікту. За виключенням поодиноких винятків, де контроль був втрачений раніше та конфлікти мають затяжний характер.

2. Через наявність ефективного та сильного власника в ряді великих об'єктів власності механізм привласнення ренти/квізиренти досить ускладнений та вимагає значних транзакційних витрат.

3. Основна увага суб'єктів, що планують привласнити чи відчужити майно, зосереджена на об'єктах власності середнього та малого розміру, які є найбільш незахищеними.

4. Залучення до корпоративного конфлікту суб'єктів, що мають значну кількість інсайдерської інформації, для участі як опонентом до власників.

5. Зростання транзакційних витрат робить економічно невмотивованою боротьбу за об'єкти власності, основані на порушенні законодавства, що, у свою чергу, викликає зростанням ризикованості можливих шляхів привласнення майна.

6. Проблема моральних ризиків представників органів влади залишається актуальною щодо формування та реалізації стратегії привласнення.

Недопущення корпоративних конфліктів антагоністичного характеру, ліквідації причин та умов, що сприяють їх проявам, можна досягнути завдяки подальшій інтеграції у світогосподарські відносини, імплементації досвіду розвинутих країн, прозорості всієї структури власності та діяльності корпоративного підприємства.

Еволюційний розвиток інституцій в Україні, відповідальних за захист прав власників, удосконалення законодавчої бази, адаптація до соціально-економічної природи неринкових механізмів перерозподілу власності не дали ефективного ефекту у відповідь на девіантну поведінку представників влади. Усі значущі відчуження в Україні відбуватимуться і надалі за втручанням адміністративних важелів впливу на діяльність суб'єктів власності.

Рівень розвитку відносин власності детермінує саму систему економічних відносин, її динаміку. Політика реформування відносин перерозподілу власності здатна якісно змінити характер привласнення об'єкта власності та вдосконалювати економічні взаємозв'язки, з наповненням їх глибоким соціальним змістом. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Социология : учеб. для вузов // В. Н. Лавриненко, О. А. Шабанова, Г. С. Лукашева ; под ред. Лавриненко В. Н. – М. : Культура и спорт, 1998. – 349 с.
2. Словник української мови: в 11 томах. – Том 4. – К. : Наукова думка, 1973.
3. Козер Л. Функции социального конфликта / Л. Козер. – М. : Идея-Пресс, 2000. – С. 110.
4. Юргачова М. І. Корпоративні конфлікти в Україні: основні види та їх значущість / М. І. Юргачова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Ль., 2011. – № 698 : Проблеми економіки та управління. – С. 170 – 180.
5. Підсумки роботи Комісії зі зверненнями міноритарних інвесторів у 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nssmc.gov.ua/fund/investorsrights>

6. Єфименко А. Корпоративне управління за Законом «Про акціонерні товариства»: здобутки та помилки / А. Єфименко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3370>

7. Нікульников Д. Грінмейл і право акціонера на отримання інформації про діяльність товариства / Д. Нікульников // Юридичний радник. – 2007. – № 1(15) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.yurradnik.com.ua/stride/ur/?m=authors&aut=595&art=421&dl=1>

8. Смітюх А. В. Грінмейл: поняття та правова сутність / А. В. Смітюх // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 7. – С. 20 – 22.

9. Кужелев М. А. Корпоративные конфликты: сущность, виды и механизм защиты интересов собственников / М. А. Кужелев // Экономика і організація управління : зб. наук. праць. – Вип. 7. – Донецьк : ДонНУ, ТОВ «Норд Комп'ютер», 2010. – С. 32 – 40.

10. Корпоративные конфликты в современной России и за рубежом. – М., 2011. – 140 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cefir.ru/download.php?id=3046>

REFERENCES

Iorhachova, M. I. "Korporativni konflikty v Ukraini: osnovni vydy ta ikh znachushchist" [Corporate conflicts in Ukraine: basic types and their significance]. *Visnyk NU «Lvivska politekhniky»*. Seriya "Problemy ekonomiky ta upravlinnia", no. 698 (2011): 170-180.

Kozer, L. *Funksii sotsialnogo konflikta* [The functions of social conflict]. Moscow: Ideia-Press, 2000.

Kuzhelev, M. A. "Korporativnye konflikty: sushchnost, vidy i mekhanizm zashchity interesov sobstvennikov" [Corporate conflicts: the nature, types and a mechanism to protect the interests of owners]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, no. 7 (2010): 32-40.

"Korporativnye konflikty v sovremennoy Rossii i za rubezhom" [Corporate Conflicts in contemporary Russia and abroad]. <http://www.cefir.ru/download.php?id=304>

Lavrinenko, V. N., Shabanova, O. A., and Lukasheva, G. S. *Sotsiologiya* [Sociology]. Moscow: Kultura i sport, 1998.

Nikulnykov, D. "Grinmeil i pravo aktsionera na otrymannia informatsii pro diialnist tovarystva" [Hrinmeil and shareholders' rights to receive information about the activities of the partnership]. <http://www.yurradnik.com.ua/stride/ur/?m=authors&aut=595&art=421&dl=1>

"Pidsumky roboty Komisii zi zvernenniamy minorityarnykh investoriv u 2012 r." [Results of the Commission of the requests of minority investors in 2012]. <http://www.nssmc.gov.ua/fund/investorsrights>

Smitiukh, A. V. "Hrinmeil: poniattia ta pravova sutnist" [Hrinmeil: concepts and legal entity]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, no. 7 (2008): 20-22.

Slovyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv: Naukova dumka, 1973.

Yefymenko, A. "Korporativne upravlinnia za Zakonom «Pro aktsionerni tovarystva»: zdobutky ta pomylyky" [Corporate Governance by Law "On Joint Stock Companies": achievements and mistakes]. <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3370>